

UO'T: 937:635.64+632

KUZGI BUG'DOY HOSILDORLIGI NAVLARGA BOG'LIQMI

Tursunov Sotvoldi

Namangan davlat texnika universiteti professori

e-mail: sotvolditursunov@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada kuzgi bug'doyni turli navlarini o'sishi, rivojlanishi va hosildorligini bir xil sharoitda xamda bir xil agrotexnik tadbirlar qo'llash natijasida ularning hosildorlikdagi imkoniyatlari tahlil qilingan va xulosa chiqarilgan.

Kalit so'zlar: kuzgi bug'doy, o'sish, rivojlanish, hosildorlik, maysalash, tuplanish, umumiy tuplanish, mahsuldor tuplanish, qaytariq, bo'lma

Аннотация

В статье проанализированы рост, развитие и продуктивность разных сортов озимой пшеницы в одинаковых условиях и в результате применения одинаковых агротехнических мероприятий, их потенциальная продуктивность и сделан вывод.

Ключевые слова: озимая пшеница, рост, развитие, урожайность, прорастание, кущение, общее кущение, продуктивное кущение, повторение, отделение

Abstract

In the article, the growth, development and productivity of different varieties of winter wheat under the same conditions and as a result of the use of the same agrotechnical measures, their potential for productivity were analyzed and a conclusion was drawn.

Keywords: winter wheat, growth, development, yield, germination, tillering, general tillering, productive tillering, repeat, compartment

Kirish.

Mamlakatimizda aholi sonini tobora ortib borishiga mos ravishda don mahsulotlariga bo'lgan talab ham kuchaymoqda. Bu agrar soha zimmasiga muhim

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLER KARANTINI

vazifalarni yuklaydi. Bu borada mamlakatimizda qishloq xo'jaligi mahsulotlari, jumladan bug'doy yetishtirishni ko'paytirish, uning sifatini yaxshilash bo'yicha bir qator tadbirlar ni amalga oshirishni taqozo qiladi.

Don yetishtirishni ko'paytirish, chunnonchi sug'oriladigan maydonlar hosildorligini oshirish muayyan tuproq va iqlim sharoitiga mos bug'doy navlarini ekishga bevosita bog'liq. G'alla ekinlaridan yuqori, sifatli hosil yetishtirishda mahalliy sharoitga moslashgan navlar muhim o'rin tutadi. Kuzgi bug'doy hosildorligini oshirishning asosiy yo'li yuqori mahsuldorlik imkoniyatiga ega bo'lgan, tashqi muhitning noqulay omillariga chidamli, donining sifati yaxshi, intensiv tipdagi bug'doy navlarini tanlab ekish va ularni yetishtirish texnologiyasini mintaqaning tuproq-iqlim sharoitiga mos holda ishlab chiqishdir.

Materiallar va uslublar.

Bitta nav ma'lum mintaqada hosildorlik, tashqi muhit omillariga chidamlilik xususiyatlarini namoyon qilsa, boshqa mintaqada buning aksi bo'lishi yoki bu xususiyatlar to'la yuzaga chiqmasligi mumkin. Shuning uchun kuzgi bug'doy navlarini hosildorlik imkoniyatlarini o'rganish maqsadida tajriba o'tkazdik. Dala tajribasida quyidagi navlar sinaldi: «Chillaki» (St), «Mars-1», «Bobur», «Andijon-4», «Omad», «Kroshka», «Krasnodarskaya-99», «Tanya», «Moskvich» va «Nota» navlari. Bitta bo'lmaning egallagan maydoni 72 metr kvadrat bo'lib tajriba 4 qaytarikda o'tkazildi. Tajriba jarayonida barcha bug'doy navlari bir xil agrotexnika tadbirlar asosida parvarish qilindi. Gektar hisobiga 180 kg dan azotli, 100 kg dan fosforli va 60 kg dan kaliyli o'g'it solindi. Fosforli va kaliyli o'g'itlarning yillik me'yorining 75 foizi shudgor ostiga solindi. Azotli o'g'itni 20 kg qismi kuzda tuproqqa solindi. Kaliyli va fosforli o'g'itlarni qolgan qismi esa bahorda azotli o'g'itning 80 kg erta baxorda hamda 80 kg azotli o'g'it bug'doyning naychalash bosqichida berildi. Bir marta begona o'tlarga qarshi kurashish hamda o'suv davrida 4 marotaba sug'orildi.

Natijalar va munozara.

Aytish joizki, ilmiy-amaliy dehqonchilikni rivojlantirishning maqsadi maydon bo'yicha navlarni hosildorligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilashdir. Binobarin, hosildorlik tahlili quyidagi ko'rinishda bo'ldi. Har qanday navni salohiyati hosildorlik ko'rsatkichi bilan belgilanadi, tajribada sinab ko'rilgan kuzgi bug'doy navlarining don hosildorligi ko'rsatkichi bo'yicha batafsil tahlil qilindi.

1-jadvalga ko'ra tajribada bug'doy navlarini hosildorligi bo'yicha katta farq xorijiy va mahalliy navlarda kuzatildi. Eng past hosildorlik «Chillaki» navida bo'ldi. Bu variantni har gektar maydondan o'rtacha 65.4 s don hosil olindi. Mahalliy navlar orasida eng yuqori don hosili «Bobur» (72.1 s/ga) va «Andijon - 4» (74.4 s/ga) navlaridan olindi. Xorijiy, ya'ni Rossiyaning Krasnodar o'lkasidan keltirilgan navlar orasida esa eng yuqori hosildorlik ko'rsatkichi «Tanya» navida 79.3 s/ga. «Krasnodarskaya-99» navida 78.1 s/ga qayd etildi.

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

1-jadval

Tajribada kuzgi bug'doy navlari don hosildorligi, s/ga

№	Nav va namunalar	Qaytariqlar				O'rtacha
		1	2	3	4	
1	Chillaki (st)	65.1	64.9	65.9	65.7	65.4
2	Mars-1	68.1	67.9	67.7	67.5	68.8
3	Bobur	71.6	71.6	72.4	72.8	72.1
4	Andijon-4	74.1	73.9	74.9	74.7	74.4
5	Omad	69.9	70.3	70.0	70.2	70.1
6	Kroshka	78.1	76.5	75.5	76.0	76.5
7	Krasnodarskaya-99	78.5	78.0	77.9	77.9	78.1
8	Tanya	79.0	79.1	79.5	79.6	79.3
9	Moskvich	72.5	72.0	73.2	73.1	72.7
10	Nota	78.1	78.0	77.6	77.5	77.8

Xulosa.

Demak, hosildorlik ko'rsatkichi bo'yicha yuqori natijalarni ko'rsatgan «Tanya», «Krasnodarskaya-99» navlari o'rtapishar, «Andijon-4», «Bobur» navlari ertapishar navlar sifatida ekishga tavsiya etish mumkin. Tajribada «Chillaki» navi boshqa navlarga nisbatan 10–12 kun erta o'rilganligi sababli, bu navdan bo'shagan yerlarga takroriy ekinlar ekish uchun qulay sharoit yaratilganligi munosabati bilan, fermer xo'jaliklarini bir qismiga «Chillaki» navini ekish maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz.

Adabiyotlar:

1. Baxromov S. Andijonda yaratilgan kuzgi bug'doy navlari va ularning hosildorligi. AHXI to'plami. 2003 yil.
2. Tursunov S. va boshqalar. Navlar va kuzgi bug'doy hosildorligi AHXI to'plami 2008 yil.
3. Tursunov S. O'simlikshunoslik Toshkent. 2019 yil.
4. Tursunov S. Donchilik Toshkent. 2024 yil